



2011-imi ukiumoortumik naatsorsuutit kukkunersiorneqarnerannit nalunaarusiamut akissuteqaat

Aallaqqaasiut:

Kommunip kukkunersiuksuanit, Deloitte, maajip juunillu ingerlaneranni maannakkuugalartumut naatsorsuutit, Kommunalbestyrelsimit ulloq 8. maaji 2012 akuersissutigineqartut kukkunersiorneqarput.

Immikkoortut tulluuttut marluk suliap saqqummiunneqarneranit assilisaapput

Kukkunersiuineq assigiissaarinerillu ingerlatsivimmit suliarineqarsimasut kinguneraat naatsorsuutit inissinneqaqqittariaqarneri matumani ataaseq pineqarluni tamatumalu sunniutaanik kinguneqarpoq +17,4 mio. kr.-inik, taamaalillunilu naatsorsuutit inaarutaasumik inernerimi minus 6,3 mio. kr.-iulerlutik.

Tamatumalu saniatigut qularnaveeqqusiussaqaarluni taarsigassarsinerimi allagartaq aammalu akit appasissusiat pillugit inissitassat arlallit iluarsereernerinni naatsorsuutitut inissiisoqarpoq, taakkunaanngaannarlu nammineq pisassat, akiitsut namminerlu aningaasaatit sunnerneqarput, taamaakkarluartorli naatsorsuutit inernerimi sunnerneqanngillat.

2011-mi ukiumoortumik naatsorsuutit pillugit Deloitte-imiit kukkunersiuinerimi nalunaarusiaq kommunimi ulloq 29. aggusti 2012 tiguneqarpoq tamannalu tunuliaqutaralugu nalunaarusiami matumani immikkoortut pingaarutillit eqqarsaatigalugit akissuteqarfigineqartut ataani takuneqarsinnaapput.

Kukkunersiuinerimi nalunaarusiaq aammalu akissutit tamaasa isigalugit:

2010-mi ukiumoortumik naatsorsuutit pillugit nalunaarusiamiit nalunaarusiami matumani isornartorpaalut uteqqinneqarput, soorlu aamma 2010-mi ukiumoortumik naatsorsuutit saqqummiunneqarnissaannut atatillugu tamanna ilimasaarneqarsimasoq, ilaatigullu aamma Kukkunersiuksut aallaqqaasiullugu oqaaseqaasiaminni tamanna malugeqqugaat – soorluttaaq aamma ukiumoortumik naatsorsuutitut Aqutsisoqarfimmiit nalunaarusiakkuut nassuiaatigineqartortaaq.

Maannakkuugallartoq ukiumoortumik naatsorsuusiata pillugit kukkunersiuksut nalunaarutaat akissallugu unammillernartorivaa ukiuni qaangiuttuni pissutsit inissisimaneri nalunaarusiami attatiin-

narneqartariaqarneri, aammalu akissutaasoq ukiup nutaap tungaanut ukiup affaa sinnerlugu allanneqartariaqartoq, nalunaarusiamilu saqqummiunneqartut pissutsit isorisassat aaqqinniarlugit maanna suliniutinik aallartitsisoqarearluni. Aammattaaq nalunaarusiap aallaqqaasiisoqarnerani eqqaaneqarpoq pissutsit taaneqartut pillugit iluarsinissaannut sulissutiginnittoqartoq kukkunersiuisunit ilisimaneqartoq.

Kukkunersiuisunit uppersarsineqarsimavoq pitsannguuteqartoqarsimasoq tamannalu aamma oqaatigineqarpoq, aammalu ulluinnarni ingerlatsineq pitsaasumik ingerlanneqartoq kiisalu Kukkunersiuisut oqaaseqaatai arlalissuit naatsorsuutitut tunngasuutinneqartuupput.

Tamannali tunuliaqutaralugu 2011-mi pissutsit nalilerneqarnerattuut Kukkunersiuisullu nalunaarusiaminni allaaserinninnerattuut inissisimaneri assortorneqassanngillat.

Taamaattumik akissuteqaammi pilersaarutigineqartutuut suliniutit iliuuseqarfissallu aallartinissaanni imaluunniit aallartereersimasuni isorinartinneqartut aaqqinniassallugit ilaatigut nasuiaasiorfigineqassasut.

Akissutit ataaniittut nalunaarusiami qulequttanut tamanut tunngasuupput.

1.4.2 Tamaat isigalugu

Ingerlatsivimmiit tamakkiisumik nassuerutigineqassaaq suliffiup iluani paatsoornerit ima kinguneqarsimasut atorussarisat neriorsuutigineqartutuut saqqummiunneqarsimanngitsut, matumani assigiissaarinernut il. il. tunngasunut ajornartorsiutit aamma ilanngullugit.

Oqaaseqaasianut allanut sanilliullugu oqaatigiinnarneqassaaq suleriesissanut allaaserisanut apeqqutit maanna "suliniut isumannaallisaaneq" aallartinneqartumut sanilliullugu qitiutinneqarmat, kiisalu 2011-p naajartornerani Aningaasaqarnermut Allattoqarfimmi allamik atorfinitsitsisoqarmat aammalu maanna atorfik alla 2012-imi oktobarip aallartinnerani inuttaleneqarluni.

1.4.4 Aningaasatigut inissisimaffiit inissinneri kiisalu naatsorsuutini tigoriaannaatinik atuineq

Pissutsit oqaatigineqartut kinguneranik kommunip aningaasaqarneratigut ukiumut naatsorsuutini sorlernut akiliutitut tunngatillugu piffissaq eqqorlugu akiliisarneq iluarsiniarlugu ukiup nikinnerani namminerisamik inissititerisoqartarpoq. Tamatumunngattaaq assingusumik naatsorsuutit inaarutigineqarnerisa nalaanni assat atuinnarlugit iluarsisassanik inissititerisoqartarluni.

Inissititikkat pineqartut kontunut inissinneqartarput nammineq pisassaanersut akiitsuunersullu apeqqutaallutik assigiinngitsunut inissinneqartarlutik, taamaattorli naatsorsuutitigut katitigaasumik inissinneqartarput kommunimi aningaasaqarnerup tamakkiisumik assitalerneqarnissaa eqqarsaatigalugu.

2010-mi ukiumut naatsorsuutitut sanilliullugu inissititikkat ataasiakkaat nikinganissaat eqqarsaatigalugit Kukkunersiuisunut nalunaarsuummik tunniussisoqarpoq.

1.4.5 Kukkunerit uppernarsisat aammalu naatsorsuutit qularnartoqarneri

Inissititereqqinnerit:

Kukkunersiuisut naatsorsuutitut misissuereermata inissititereqqinnerit ataasiakkaat pipput.

Matumani inuit akileraarutaat pillugu naatsorsuutit inernerpiaasa naatsorsorneqartut inissititerinikkut sunnerpai 17,4 mio. kr.-inik sinneqartillugit, taamaattoq kommunip katitigaasumik aningaasaqarneranut pitsaasumik sunniuteqaratik, pissutigalugu iluarsisaqarnermi inissititereqqinnerit allat naatsorsuutitut tunngalluinnartuummata.

Tunngaviusumik naatsorsuutit tunngavii innersuussutigalugit Kukkunersiuisunit innersuussisoqareerneranit inuit akileraarutaat pillugit inissititereqqittoqarpoq.

Aallaqqaammut naatsorsuutitut allattueqqaarneq tunngaveqqaqaarsimavoq kommunimi naatsorsuutitut naatsorsuutit allattorneri pillugit nalunaarutini imaluunniit maleruagassiani naatsorsuutivinnut sanilliullugu allannguinnermut inissinneqarsimanngimmata, maleruagasaqanngimmata imaluunniit tunngaveqanngimmata.

Qulaani eqqaaneqareersutuut inissititereqqinneq kommunip katitigaasumik aningaasaqarneranut pitsaasumik sunniuteqanngilaq, pissutigalugu inissititereqqinneq aammalu ukiumut innerit pitsanngorsimasut 2011-p naanerani kommunip namminerisamik aningaasaateqarneranut sanilliullugu imminnut atortuujunnaarsittarmata.

Akerlianik erseqqissarneqartariaqarpoq inissititereqqinnerit ima isumaqarmata 17,4 mio. kr. 2010-mut 2011-mullu akileraarutitigut isertitani naatsorsuutitut allatanut ilaammata, taamaallilluni ukiumut inaarutaasumik naatsorsuutit marluusut iluanaarutitaqartitsillutik sunniimmata.

Taamaattumik siunissami nalunaarsuinnermut tunngatillugu iluarsisarnissap nakkutigineqartarnissaa pisariaqarpoq, tassanilu kommunip katitigaasumik akileraarutitigut isertitai aammalu/imaluunniit ukiumut angusat piffissami 2009-2011 naatsorsorneqassammata.

Oqaaseqaatit allat:

Kukkunersuiusut nalunaarusiaanni inissitat katitigaasumik takutippaat kukkunersiuinikkut misissuinerit qularnartoqarsimasut uppersarsineqarsimammat uani 1,6 mio. kr. annertussuseralugit inaarutaasumik naatsorsuutit allanneri sanilliussagaanni.

Qularnermulli taamaallaat 2011-mut 2012-imullu ukiumut naatsorsuutitut sanilliullugu inis-sititikkat pineqartut piffissakkaartumut apeqqummut tunngassuteqarput.

Inisstitikkat allat eqqarsaatigalugit balanceqarnissaannuinnaq tunngasuupput, tassanilu pisa-sat akiitsullu naatsorsuutitigut allattorneqarsimasut annertussusaannuinnaq piumasaqaatitigut sunniuteqassallutik, taamaallaalli inisstitikkat naatsorsuutitigut naatsorsuutit inerneru sunnis-savai ukiumi naatsorsuiffiusumi aaqqinneqareersimalerpata.

1.4.6.1 Tigoriaannaatit naligiissarneri

Tigoriaannaatinik bankimiittuutinillu naligiissarinernut tunngatillugu, pisussanik aallarti-isoqarpoq tassa kontunik akisussaasuniit assigiinngitsuniit qaammatikkaartumik karsimut nalunaarusiortarnissat naligiissarisarnissallu pillugit aggersaasoqartalissalluni.

”Inisstititerinerit nutaanngitsut” eqqarsaatigalugit, unammillernartussaa uaniippoq taak-kunannga assigiissarinermi matussutissanik peqartariaqartoq assigiissarinermut iluarsaa-nermullu iluaqutaasinnaasumik, kontut allat killiffiinnut ingerlanneqartunut tunngatillugu. Taamaattumik kontut ingerlatsivinnit ammatinneqarput nalikilliliiginnarani. Maannakkorpiaq inisstitikkat 100-it ammatinneqarput pingaarnertut kontuni marlunni 2011-mut tunngas-suteqartut ilaatigut naatsorsuuserivimmiit naligiissarneqartussat.

Ataavartumik naligiissarinermut tunngatillugu, ima aallartittoqarpoq tamatigut 30.9 Anin-gaasaqarnermut Allattoqarfimmut naligiissagassanngorlugit aaneqartassasut uani karsimi bankimilu kontut pineqartillugit.

Naligiissagassanik aallerneq misissuisarnerlu maannamiit qaammatip naanerani pisassaaq.

Tamatununga ilanngullugu suliffiup iluani kontut naatsorsuutai aamma aaneqarput - tama-tumalu kingunerisaanik kvartalikkaartumik pisa-lissalluni.

1.4.6.2 Naluttarfik Maliup bankimi kontua

59.000 kr. nikingassutaasut uppersarsineqarnikut iluarsineqarnikullu eqqarsaatigalugit, sukumiisumik nassuiassagaanni inisstitikkat iluarsataapput 2009-mi naatsorsuutit naggataar-neqarnerannut atatillugu suliarineqarlutik. Tamakkiisumik tunngaveqartumik una iluarsi-

neqarnikummat, tamatuma kinguneranik inissisimaffinnut immikkut ittunut naqqiuteqarnis-saq periarfissaanngilaq.

Ataavartumik naligiissaarineq eqqarsaatigalugu, sukaterinermi kontuutillit allat assigalugit naluttarfik ingerlanneqartarpoq, qulaani allaqqasut takukkit.

Aammattaaq maanna naluttarfimmi aqutsisut suleqatigalugit Aningaasaqarnermut Allattoqar-fik suleriesissanik aqqissuinissamut aallartisarpur soorlu aamma ulluinnarni nalunaarsuisar-nermi tigoriaannaatit isumaginerinut tunngatilluguttaaq.

Suleriesissat pineqartut kingorna suliffeqarfinni maleruagassaliornissamut tunngaviliissapput, suliffeqarfiit tigoriaannaatinik bankimilu kontuutini ulluinnarni atortakkaminnik isumagin-nittuusarpur.

1.4.6.3 Tasiilami bankbogi

Uani eqqartorneqarpoq Ammassallip Kommunerisimasaani ”katitigaasumik aningaasaatit” bankimi kontuutini arlalinni inississorsimaneri taakkulu kommunip naatsorsuutaanni ”fondi-tut” nalunaarsorsimappur.

Kommunerujussuannngornerulli kingorna aningaasaatit katitigaasut eqqarsaatigalugit sulisin-neqarsimanngimmata sulii, siunertarineqalerpoq ”iluarsaasoqassasoq” ilaatigut aningaasat ata-asiakkaat atorneqarnissai sukumiisumik isummersorfigineqareeraangata.

”Iluarsaanissaq” kukkusumik pisimavoq aningaasanik taaneqartutut nuussinikkut bankboginiit kommunip kontuanut, tassani aningaasat atorneqarnissaannut isummertoqanngilaq sumut atussanersut. Pissutsit naqqinneqarumaarput 2012-imi naatsorsuusiortoqartinnagu.

1.4.6.4 Tamakkiisumik pisinnaatitaanermut tunngasut

Namminerisamik pisinnaatitaaffigisat pillugit pissutsit eqqaaneqartunut tunngatillugu Nuum-mi Kalaaliaqqap bankkontuanut tunngassuteqartuuvuq, Aningaasaqarnermullu Allattoqar-fimmi sulisumit nalunaarsukkat tunuliaqutaralugit Kalaaliaqqap bankkontuaniit piniartunut aningaasarsiaqartitsisarnernut nuussisartutut akisussaaffigineqarpoq, nalunaarsuinerillu Ka-laaliaqqap aningaasaqarneratigut aquneqartarput. Bankkonto aamma aningaasanut tunngasut pissutsit piviusut qiviassagaanni kommunip naatsorsuutaannut sanilliullugit avataanniipput, pissutsillu Nuummi Kalaaliaqqap isumaginera tamakkerlugu nalilersueqqileruttornermut ata-tillugu qaqitsisoqarumaarpoq.

Bankimi tamakkiisumik pisinnaatitaanermut tunngatillugu sulisut soraarsimanerisa isumagi-nissai eqqarsaatigalugit maannamiit bankimi naligiissaarinernut il. il. atatillugu siunissami malitseqartitsisoqartarumaarpoq.

Sulisut bankimi kontunut isersinnaatitaasut annertussusaat eqqarsaatigissagaanni illoqarfinni tamani naatsorsuuserivinnut pitsaaqutaapput, aammattaaq najukkani suni tamani sulisoqarnerup matussusernissaa siunertaralugu pisariaqarpoq bankikkut nuussisarnikkut akuersisartumik sulisoqartitsisarnissaq. Ilanngulluguli oqaatigisariaqarpoq sulisut bankimi kontunut isersinnaasut arlaqartut taamaallaat takunniinnarsinnaapput - nuussisinnaanatik.

1.4.7 Akissarsiaqarnek

Suliniummi isumannaallisaanermi akissarsiaqarnermut tunngasutigut suleriesissat arlaqartut allaaserineqarlutik suliarineqarput, taakkulu atorlugit pissutsinik taaneqartunik iluarsaassissusaapput.

Aammattaaq maannakkut akissarsialeriffiup aningaasaqarnerullu allattoqarfiup akornanni naligiissarinermut najoqqutassiaqarpoq aalajangersimasumik.

1.4.8 Innersuussisarnek aamma atsiortarneq il. il.

Karsip naatsorsuutillu malittarisassatigut kukkunersiorneri suliniut isumannaallisaanermut pingaartinneqarlunnarlutik ilaatinneqarput.

Innersuussisarnermut atsiortarnermullu tunngatillugu Aningaasaqarnermut Allattoqarfimmi innersuussisinnaatitaasunut atsiorfissat katersorneqarnikuupput, tassanimi nassuerutigineqartariaqarpoq ingerlatsivinnut tamanut tamakkiisumik suli tamanna iluatsinnikuunngimmat.

Tamannali iluarsiniarlugu ilanngussanik misissuisarnerup sukannersumik ingerlanneqartarnissaa atuutilissaaq, taamaaliornikkut akiligassamut ilanngussap atuutisilinninnerani pisinnaattaanernut akuerisaasunut sanilliullugu eqqortumik misissuisalernissaq anguneqassaaq.

1.4.11 Inunnik imaluunniit piginneqatigiiffinnik nalunaarsuineq (nalunaarsuisinnaattasut)

Ingerlatsivimmiit nassuerutigineqassaaq kommunerujussuangoreernerup kingorna nalunaarsuinerit kukkusumik ingerlanneqartut arlaqarmata, aammalu tamassuma kingunerisaanik nassui-aasiornissaq annertoq pisariaqalersimalluni.

Kukkusumik akileeratarsinnaanermut tunngatillugu maannamut periuseq imaattarpoq inuit normui aallaavigalugit pisassaartoqartillugu akiliisarnek taamaattumillu komunimi aningaasaqarnikkut qanorluunniit nalunaarsuineriut periuseqartoqaraluarpat kommunimut kommunimillu akilikkat tamarmik ilannguttarnissaat.

1.4.12 Kommune nalunaarsuisinnaatitaasutut allassimasoq

Kommune nalunaarsuisussaasutut inissisimanera eqqarsaatigalugu matumani pingaarnertut peqqutaavoq kommunip Namminersorlutillu Oqartussat akornanni naatsorsuutitut tunngatillugu inissititigassatut nalunaarutit taaneqartartut naatsorsorneri aqunniarlugit atuisut normui atorineqartarput nalunaarsuinermit.

Uninngasuutit nalunaarsugaasut annertoortat Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsiartunik isumassuinermit tunngatillugu Tungiuinermit Ingerlatsiviup Peqqinnisaqarfiullu akornanni naatsorsuinissamut suliaq sulit ersarissarneqannginneranut tunngassuteqarpoq.

1.4.13 Akiligassaqarfiit

Illoqarfinni tamani qanorluunniit akiligassaqarfiit qanoq ikkaluartut atorineqaraluarpata, akiligassaqarfiit tamakkiisumik naligiissarneqarnissaat periarfissaanaviannigilaq, pissutigalugu pisiortorfimmiit pisiat allagartaat toqqaannartumik kommunip suliffeqarfiinut, ingerlatsivinnut immikkoortortanullu nassiunneqartarmata. Taamaalilluni pisiat allagartaat nalunaarsorneqassanatik. 2012-imi ukiumut naatsorsuutitut sanilliullugu pissutsit aamma tamakununga atuutinneqassapput.

2013-ip aallartinnerani aningaasatigut aqutsinikkut ilanngussat elektronikkikkut isumagineqarneri eqqarsaatigalugit periusissamik atuutitsilernissaq naatsorsuutigineqarpoq, taannalu atorlugu siunissami akiligassaqarfiit naligiissarneqarnissaat periarfissaalissallutik.

Katitigaasumik immikkoortut uku pillugit 1.4.14-1.4.17

Oqaatigineqartariaqarpoq annertuumik iluarsaassinissaq ukiuni arlalinni naatsorsuutitigut kukkusumik iliortoqartarsimanerata kingunerisaanik. Takorloorneqarpoq pissutsit tamarmik 2012-imi ukiumut naatsorsuutit tunniunneqarata naqqiutigineqareersimassasut.

1.4.18 Piffissami sivikitsumi taarsigassarsiat aappaat

Feriami aningaasat taarsigassat uppersarneqannginnerinut peqqutaavoq kukkunerisuiusut saaffiginnissuteqarnerinut atatillugu inunnik kukkusoqarsimanera, aammalu periutsit assigiinngitsut marluunerit peqqutaallutik feriarnermit aningaasarsiat suliarineqarneri akissarsialerivitsigut suliarineqartarmata, inissititerinermi paasissutissanik aningaasaqarnermit nuussisoqarluni. Aningaasaqarnikkut sulinermit maannakkut assaannaat atorlugittaaq sulisoqartarpoq, maannakkullu kontumik naligiissarineq ingerlanneqartup takutippaa uninngasuutit ukiut siuliiniit kukkusumik inissititerisoqarsimasoq, taakkulu paasineqartariaqarput iluarsillugillu.

Aningaasarsianut naligiissarinermut najoqqutassiaqalernermit atatillugu konto pineqartoq qitiutillugu naligiissarneqassaaq.

1.4.19 Illassutitut aningaasaliissutit / missingersuutinik nakkutilliineq

Pissutsinut tunngatillugu eqqaaneqareersutuut elektronikkikkut ilanngussanik suliaqarnermut atuutilersaq atorlugu kivinneqassaaq.

1.4.20 Sanaartugassanut illassutitut aningaasaliissutit

Ilumoorpoq siusinnerusukkut sanaartugassanut akunnermiliuttumik agguagassaqartitisneq atorneqarnikummat, taannalu sanaartugassat ataasiakkaat aaqiivigineqarnissaannut atatillugu atorneqarnikuulluni. Aningaasaliissutitigulli allannguutit tamarmik akuerineqarput, pissutsilli atuussimasut peqqutaallutik malinnaasinnaaneq ajornaatsuinnaajunnaarsimalluni, tasanilu sanaartornermi missingersuutit katitigaasut nalileqqitassanngortinneqarlutik pissutsit piviusut aallaavigalugit missingersuutinik nakkutilliinermi aammalu ukiuni tulluuttuni missingersuusiornissamut atatillugu.

2012-imiit pissutsit piviusut aallaavigalugit sanaartugassat akunnermiliuttut atorunnaarsinneqarput, illassutitullu aningaasaliissutit taamaallaat sanaartugassanut ataasiakkaanuinnaq pissallutik. Taamaaliornikkut missingersuutit aningaasaliissutitut allannguutit ilanngullugit kommunip aningaasaqarneratigut toqqaannartumik takuneqarsinnaalernissaat qulakkeerneqassapput. Sanaartugassat ukiuni arlalinni suliarineqartussaammata, kommunip aningaasaqarneratigut tamakkiisumik takuneqarsinnaalernissai ukiuni arlaqanngitsuni pissaaq.

Aammattaaq Sanarfinermut Avatangiisinullu Ingerlatsiviup Aningaasaqarnermullu Allattoqarfiup akornanni isumaqatigiissutigineqarpoq sanaartugassat suliarineqarnissaannut pilersaarusiornernut aningaasaliinissanullu aningaasaliissutigisartakkat allanngortinneqarnissaat. Maannamiit pingaarnertut suliarineqarnissaanut aningaasanik nammineq atorsinnaasanik immikkoortitsisoqartalissaaq, pilersaarullu inaarneqaraangat aatsaat akuersissutigineqartassalluni aningaasaliiffigineqarlunilu.

1.4.21 Sanaartukkanut naatsorsuutit

Sanaartugassat pilersaarutit inaarneqarnissaat aammalu taakku naatsorsuusiortfiginissaat eqqarsaatigalugit akissaateqarnikkut kinguleruttut malinnaatilernissaat Sanarfinermut Avatangiisinullu Ingerlatsivimmiit sulissutigineqarput. Akissaateqarnikkut kinguleruttut annerpaattaat 2012-ip naajartunnginnarani kukkunersiuisunut inaareernissaat piareersimaareernissaallu naatsorsuutigineqarpoq.

Sanarfinermut Avatangiisinullu Ingerlatsivimmi aqutsinikkut sulisoqarnikkullu pissutsit asigiinngitsuuneri peqqutaallutik akissaateqarnikkut kinguleruttoortoqarpoq. Ilanngullugu sanaartugassat ammatinneqarput ukiumi siullermeerluni nakkutilliinissap tungaanut soorlu sanaartugassanut sulianut tunngasut aammalu nakkutilliinissap ingerlanneqaratarnissaanut tun-

ngasut pillugit, taakkulu sanaartugassatut pilersaarutini ilanngunneqarnikuullutik. Tamakku kingunerisaannik sanaartugassatut pilersaarutit sivitsorsaasoqarsimavoq pisariaqanngitsumik, amerlanertigullu sulisut tamakkunannga tigummiaqarsimasut kommunimiit suliunnaaraangata inaarneqarnissaannut naatsorsuusiornissamullu ajornakusoortitsisarsimasut.

Sanarfinermut Avatangiisinullu Ingerlatsivik kukkunersiuisunit innersuusisoqareernerata kingorna suleriutsit pioreersut sukaterivigissavaat ilaatigut sanaartugassanik nakkutilliinisamut inaaruteqarnissamullu tunngassuteqaraangata, tassani sullissinerit piffissalersorneqartassapput sanaartugassat inaarneqarnissaannut, matumani qularnaveeqqusiinernut tunngasut, uppersaatinut, naatsorsuusiornernut aammalu pilersaarutit kukkunersiornerinut tunngasut ilanngullugit. Suleriutsinik sukaterineq pissaaq ingerlatsivimmi pilersaarutinut malitassap kukkunersiorneqarneranit 2012-illu naannginnerani saqqummerumaarluni.

1.4.23 Akiliisitsiniartartut aqutigalugit akiitsunik akiliisitsiniartarneq

Kommunip pisassai tamakkiisumik qaquguluunniit akilernerqarunnaangitsut pillugit kukkunersiuisut oqariartornerat ingerlatsivimmit isumaqatigineqarput.

Tamatumali kingorna akiliisitsiniartarneq qitiusunngortinniarneqarpat tunngavigineqartut akerlerineqassapput, tassa kommunimiit akiitsullit akiliisinnaassuseqarnerat illuatungaaniit illuatungaanut nalilersuisalissasoq.

1.4.24 Meeqqat tapii aamma ilinniartunut tapit

Meeqqanut tapit pillugit tapiisarnissat eqqarsaatigalugit paasissutissani kukkusumik tunniussisoqarsimanera peqqutigalugu akiliutigineqanngitsoorsimasut 2012-imi ukiakkut nalunaarsukkat allattorsimaffiat innuttaasunut sullissivimmiit misissorneqassapput. Suliaq 2012-ip naanerani inaarneqarnissaa naatsorsuutaavoq. Ilanngullugu suliffiup iluani ilitersuusortoqarpoq qaammatikkaartumik kukkunerit misissorneqartarnissaannik nassaarineqarpatalu ingerlaannartumik iluarsisarnissaannik.

Ilinniartunut tapit aamma misissorneqarput, tunniunneqartarunnaarsimallutilli taamaattumik maannamiit annertunerusumik iliuuseqarfiussanngilaq.

2. Ukiumoortumik naatsorsuutinut oqaaseqaatit

2.1.1 Isumaginninnermut tunngasut

Ikiorsiissutit naatsorsuutit nalunaarsornerini allanik pisassaqaarneq pillugu naatsorsuinnermut tunngavigisaq malinneqanngitsoq nalunaarusiami eqqaaneqarportaaq.

Tamanna eqqortuuvoq, kisiannili aamma tunngavigisaq suliassa qarfik manna pillugu kommunimi nalunaarsuisarnermut maleruagassani aalajangersagaavoq – kiisalu ikiorsiissutit eqqarsaatigalugit utertitsisussaataa nermit tunngatillugu.

Tamatumalu saniatigut sumiiffiit ilaasa ataasiakkaat ataanni pissutsit assigiinngitsut ilanngunneqarput, taakkulu ingerlatsivimmit akineqarlutik ataani takuneqarsinnaallutik.

Siusinaartumik pensionisiat, 34.483 t.kr.

Tungiuinermit Ingerlatsiviup iluani misissueriaaseq pitsanngorsarneqassaaq, taamaalilluni akit eqqortut atortutigut takuneqarsinnaalissapput, kiisalu Kimik IT suleqatigalugu atortumik aqutissiuinnaasumik suliaqartoqassalluni, ilaatigut siusinaartumik pensionisiallit utoqqalinersiaqalernialeraangata malinnaalluartartumik – suliaq aallartereerpoq.

Ineqarnermut tapiissutit, 16.959 t.kr., (Namminersorlutik Oqartussaniit utertitsineq sioqqullugu ilanngaataqanngitsut 42.398 t.kr.)

Innuttaasunut ataasiakkaanut eqqortumik ineqarnerinut tapinik tunniussisoqartarnersoq alaffeqarfiup iluani misissuisarnissaq aallartisarneqassaaq. Akileraartarnermut pisorta qarfimmut ukiumoortumik isertitat paasissutissartai eqqortut aasarnissaannut periarfissat misissorneqassapput.

Suliat mappiniittut uppersartarneri pillugit pitsanngorsaannissaq sukaterinissarlunangillugu sulissutigineqaqqissaaq. Sulisunut ilinniaritissisoqarnissaa aallartisarneqassaaq, taamaalilluni allakkatigut uppersaatit pillugit maleruagassartaat paasisimalluarnerussavaat aammalu qanoq ilinikkut pitsaassutimik qulakkeerinnittoqarsinnaanersoq.

Erniner musiat, 1.139 t.kr. (Namminersorlutik Oqartussaniit utertitsineq sioqqullugu ilanngaataqanngitsut 11.388 t.kr.)

Akiliutit aqoqqissaarniarlugit 2009-miit 2011-mut suliat tamarmik misissuataarnissaannut suliffiup avataaniit innuttaasunut sullissivik ikiorneqarpoq. Misissuinermi paasinarsivoq ukiuni pingasuni pineqartuni kukkusumik akiliisoqartarsimasoq. Piffissalli ingerlanerani kukunerit annikillissimallutik.

Erniner musialinnut kommune 1 mio. kr. missaanni akiliinikipallaarsimavoq piffissamilu taamaalinerani 1 mio. kr. missaanni akiliinaarsimalluni. Akiliinaarsimanermit tunngasut inatsisilerituutsinnut nassiunneqarput ilaatigut innuttaasunik akiliisitsiniarnissamut periarfissat misissortinniarlugit.

Aningaasallu annikipallaamik tunniunneqartut 2012-imi ukiakkut akiliutigineqassapput.

Erninnermusialinnut akiliuteqartarnermut suliaq Tungiuinermut Ingerlatsivimmi Allaffeqarfimmut nuunneqarpoq, pissutsillu pillugit ilisimatitsissutigineqarluni. Ilisimatitsissutigineqarpoq sulisut erninnermusialinnut naatsorsuinissamik ilinniagaqareersuusut aammalu 2012-imiit nakkutilliineq Tungiuinermut Ingerlatsiviup isumagissagaa.

Utoqqalinersiat, 11.859 t.kr. (Namminersorlutik Oqartussaniit utertitsineq sioqqullugu 91.291 t.kr.)

Siusinaartumik pensionisialinnut tunngatillugu soorlu allaaserineqarpoq atortumik siunnersuisinnaasumik pilersitsinissaq Kimik IT suleqatigineqassasoq, atortorlu atorlugu siusinaartumik pensionisiallit utoqqalinersiuteqalernissaannik malinnaaqqissaartoqassaaq – suliaq aallartereerpoq.

Naatsorsuineq kommunimi tamani assigiimmik pisassasoq qulakkeerniarlugu sulisoqarpoq, sulineq taama pissaaq attaveqatigiinnikkut aammalu suliassa qarfirmik akisussaasuusut atavartumik ataatsimeeqatigisarnerisigut.

Immikkoortortani attaveqatigiinnerup kingorna pinartumik napparsimasoqartillugu imaluunniit toqusoqartillugu utoqqalinersiallit angalanissaannut aningaasartuutitut ikiorsiissutitut inatsiseqanngitsoq eqqartorneqarpoq.

Inuit nalunaarsuiffianni qanoq allaqqasoqassanersoq uppersaartitut atugassat eqqarsaatigalugit allassimaffimmik najoqqutassamik suliaqartoqarpoq. Aammattaaq suliffiup iluani inuit nalunaarsuiffiannik naatsorsuutaannillu misiliutinik suliaqartoqassaaq.

Innarluutillit, 110.602 t.kr.

Aningaasaliissutitik angallassillunilu ingiaqateqarnermut aningaasartuutitut akuersissutigineqarnikunik tamatigut peqartuarnissaa qulakkeerniarlugu sulissutigineqassaaq.

Akissarsialeriffik suleqatigalugu maannamiit akissarsiat eqqortumik nalunaarsorneqarnissaat sulissutigineqassaaq.

2.1.2 Atuartitsineq kulturilu, 478.159 t.kr. (2010: 468.405 t.kr.)

Suliassa qarfik ingerlatsivimmiit oqaaseqarfigineqarnissaanut peqqutissaqanngilaq.